Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (deseto vijeće)

23. listopada 2025. *

„Zahtjev za prethodnu odluku – Direktiva (EU) 2015/2302 – Putovanja u paket-aranžmanu i povezani putni aranžmani – Izvršenje paket-aranžmana – Nesukladnost pruženih usluga – Članak 14. stavak 1. – Pravo na primjereno sniženje cijene – Članak 14. stavak 2. – Pravo na primjerenu naknadu štete – Članak 14. stavak 3. točka (b) – Okolnosti koje isključuju pravo putnika na naknadu štete – Nesukladnost pruženih usluga koja se može pripisati trećoj osobi koja nije povezana s pružanjem usluga putovanja obuhvaćenih ugovorom o putovanju u paket-aranžmanu i koja je nepredvidiva ili neizbježna – Dokazivanje krivnje – Članak 4. – Razina usklađenosti – Puni povrat unatoč djelomično pruženim uslugama – Članak 1. – Visoka razina zaštite potrošača – Članak 25. – Sankcije – Članak 3. točka 12. – Pojam ‚izvanredne okolnosti koje se nisu mogle izbjeći' – Akt javne vlasti"

U predmetu C-469/24 [Tuleka] [i],

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Sąd Rejonowy w Rzeszowie (Općinski sud u Rzeszowieu, Poljska), odlukom od 27. ožujka 2024., koju je Sud zaprimio 3. srpnja 2024., u postupku

B. F. (1),

B. F. (2)

protiv

Z. sp. z o.o.

SUD (deseto vijeće),

u sastavu: E. Regan, u svojstvu predsjednika vijeća, D. Gratsias i B. Smulders (izvjestitelj), suci,

nezavisna odvjetnica: L. Medina,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani dio postupka,

* Jezik postupka: poljski

[i] Naziv ovog predmeta je izmišljen. On ne odgovara stvarnom imenu nijedne stranke u postupku.

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za poljsku vladu, B. Majczyna i D. Lutostańska, u svojstvu agenata,

– za češku vladu, M. Smolek, S. Šindelková i J. Vláčil, u svojstvu agenata,

– za vladu Helenske Republike, Z. Chatzipavlou i C. Kokkosi, u svojstvu agenata,

– za Europsku komisiju, I. Rubene i A. Szmytkowska, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnu odvjetnicu, da u predmetu odluči bez mišljenja,

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 1., članka 3. točke 12., članka 4. i članka 14. stavaka 1., 2. i 3. Direktive (EU) 2015/2302 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2015. o putovanjima u paket-aranžmanima i povezanim putnim aranžmanima, o izmjeni Uredbe (EZ) br. 2006/2004 i Direktive 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 90/314/EEZ (SL 2015., L 326, str. 1.).

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između dvaju putnika, osoba B. F. (1) i B. F. (2), te organizatora putovanja, Z. sp. z. o.o., u vezi sa zahtjevom za povrat novca i naknadu štete koji su ti putnici podnijeli nakon putovanja u paket-aranžmanu koje se nije odvilo kako je dogovoreno.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Uvodne izjave 3. i 31. Direktive 2015/2302 glase:

„(3) Člankom 169. stavkom 1. i člankom 169. stavkom 2. točkom (a) [UFEU-a] predviđa se da Unija treba, mjerama usvojenim na temelju članka 114. UFEU-a, doprinositi ostvarivanju visoke razine zaštite potrošača.

[…]

(31) Putnici bi također trebali moći raskinuti ugovor o putovanju u paket aranžmanu u bilo kojem trenutku prije početka paket aranžmana uz plaćanje primjerene naknade za raskid ugovora koju se može opravdati, uzimajući u obzir očekivanu uštedu troškova i [očekivani] prihod od pružanja usluga putovanja drugom korisniku. Oni bi trebali imati i pravo raskinuti ugovor o putovanju u paket aranžmanu bez plaćanja bilo kakve naknade za raskid ugovora ako izvanredne okolnosti koje se nisu mogle izbjeći znatno utječu na izvršenje paket aranžmana. To može, primjerice obuhvaćati ratovanje, druge ozbiljne sigurnosne probleme kao što su terorizam, značajni rizici za ljudsko zdravlje poput izbijanja teške

bolesti na odredištu putovanja, ili prirodne katastrofe poput poplava i potresa ili vremenski uvjeti zbog kojih nije moguće sigurno putovati na odredište dogovoreno u ugovoru o putovanju u paket aranžmanu.”

4 Člankom 1. te direktive, naslovljenim „Predmet”, propisuje se:

„Svrha ove Direktive jest doprinijeti pravilnom funkcioniranju unutarnjeg tržišta i ostvarivanju visoke i što jedinstvenije razine zaštite potrošača približavanjem određenih aspekata zakona i drugih propisa država članica u vezi s ugovorima između putnika i trgovaca o putovanjima u paket aranžmanu i povezanim putnim aranžmanima.”

5 Člankom 3. navedene direktive, naslovljenim „Definicije”, određuje se:

„Za potrebe ove Direktive primjenjuju se sljedeće definicije:

[…]

12. ‚izvanredne okolnosti koje se nisu mogle izbjeći’ znači situacija izvan kontrole stranke koja se poziva na takvu situaciju i čije se posljedice nisu mogle izbjeći čak i da su poduzete sve razumne mjere;

13. ‚nesukladnost’ znači neizvršenje ili nepravilno izvršenje usluga putovanja uključenih u paket aranžman;

[…]”

6 Članak 4. iste direktive, naslovljen „Razina usklađenosti”, glasi kako slijedi:

„Osim ako je u ovoj Direktivi drukčije predviđeno, države članice u svojem nacionalnom pravu ne održavaju niti u njega uvode odredbe koje odstupaju od odredaba utvrđenih u ovoj Direktivi, uključujući strože ili manje stroge odredbe kojima bi se osigurala različita razina zaštite putnika.”

7 Člankom 13. Direktive 2015/2302, naslovljenim „Odgovornost za izvršenje paket-aranžmana”, propisuje se:

„1. Države članice osiguravaju da je za izvršenje usluga putovanja obuhvaćenih ugovorom o putovanju u paket aranžmanu odgovoran organizator, bez obzira na to mora li te usluge izvršiti sam organizator ili ih moraju izvršiti drugi pružatelji usluga putovanja.

Države članice mogu održati ili uvesti u svoje nacionalno pravo odredbe prema kojima je i prodavatelj odgovoran za izvršenje paket aranžmana. Odredbe članka 7. i poglavlja III., ovog poglavlja i poglavlja V. koje se primjenjuju na organizatora u tom se slučaju *mutatis mutandis* primjenjuju i na prodavatelja.

[…]

3. Ako bilo koja od usluga putovanja nije izvršena u skladu s ugovorom o putovanju u paket aranžmanu, organizator ispravlja tu nesukladnost osim ako to:

(a) nije moguće; ili

(b) za sobom povlači nerazmjerne troškove, uzimajući u obzir opseg nesukladnosti i vrijednost usluga putovanja na koje nesukladnost utječe.

Ako organizator, u skladu s točkom (a) ili točkom (b) prvog podstavka ovog stavka, ne ispravi nesukladnost, primjenjuje se članak 14.

[…]

5. Ako znatan dio usluga putovanja nije moguće pružiti kako je dogovoreno u ugovoru o putovanju u paket aranžmanu, organizator nudi, bez dodatnih troškova za putnika, odgovarajuće alternativne aranžmane, kad je to moguće, jednake ili više kvalitete od onih navedenih u ugovoru, za nastavak paket aranžmana, uključujući u slučaju kada putniku nije pružen povratak u mjesto polazišta, onako kako je dogovoreno.

Ako predloženi alternativni putni aranžmani za posljedicu imaju paket aranžman niže kvalitete od one navedene u ugovoru o putovanju u paket aranžmanu, organizator putniku odobrava primjereno sniženje cijene.

Putnik može odbiti predložene alternativne putne aranžmane samo ako oni nisu usporedivi s onim što je bilo dogovoreno u ugovoru o putovanju u paket aranžmanu ili ako je odobreno sniženje cijene neadekvatno.

[…]”

8 Člankom 14. te direktive, naslovljenim „Sniženje cijene i naknada štete”, određuje se:

„1. Države članice osiguravaju da putnik ima pravo na primjereno sniženje cijene za svako razdoblje tijekom kojeg je postojala nesukladnost osim ako organizator dokaže da se nesukladnost može pripisati putniku.

2. Putnik ima pravo na primjerenu naknadu od organizatora za svaku štetu koju putnik pretrpi kao rezultat bilo koje nesukladnosti. Naknada štete isplaćuje se bez nepotrebnog odgađanja.

3. Putnik nema pravo na naknadu štete ako organizator dokaže da:

(a) se nesukladnost može pripisati putniku;

(b) se nesukladnost može pripisati trećoj osobi koja nije povezana s pružanjem usluga putovanja obuhvaćenih ugovorom o putovanju u paket aranžmanu i da je nesukladnost nepredvidiva ili neizbježna; ili

(c) je do nesukladnosti došlo zbog izvanrednih okolnosti koje se nisu mogle izbjeći.

[…]”

9 U skladu s člankom 25. navedene direktive, naslovljenim „Sankcije”:

„Države članice utvrđuju pravila o sankcijama koje se primjenjuju na povrede nacionalnih odredaba donesenih na temelju ove Direktive i poduzimaju sve potrebne mjere kako bi osigurale da se one provode. Predviđene kazne moraju biti djelotvorne, proporcionalne i odvraćajuće.”

Poljsko pravo

10 Člankom 4. ustawa o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych (Zakon o turističkim događajima i povezanim turističkim uslugama) od 24. studenoga 2017. (Dz. U. iz 2017., pozicija 2361., u verziji koja se primjenjuje na glavni postupak (u daljnjem tekstu: Zakon o putovanjima), propisuje se:

„[…]

15. ‚izvanredne okolnosti koje se nisu mogle izbjeći' znači situacija izvan kontrole stranke koja se poziva na takvu situaciju i čije se posljedice nisu mogle izbjeći čak i da su poduzete sve razumne mjere;

16. ‚nesukladnost' znači neizvršenje ili nepravilno izvršenje usluga putovanja uključenih u paket-aranžman;

[…]"

11 Člankom 50. tog zakona određuje se:

„1. Putnik ima pravo na sniženje cijene za svako razdoblje tijekom kojeg je postojala nesukladnost osim ako je nesukladnost uzrokovana isključivo putnikovim postupanjem ili propustom.

2. Putnik ima pravo na naknadu štete koju je pretrpio zbog nesukladnosti. Organizator putovanja odmah isplaćuje naknadu štete ili popravlja štetu.

3. Putnik nema pravo na naknadu štete ili popravak štete u slučaju nesukladnosti ako organizator putovanja dokaže da

1. se nesukladnost može pripisati krivnji putnika;

2. se nesukladnost može pripisati krivnji treće osobe koja nije povezana s pružanjem usluga putovanja obuhvaćenih ugovorom o putovanju u paket-aranžmanu i da je nesukladnost nepredvidiva ili neizbježna;

3. je do nesukladnosti došlo zbog izvanrednih okolnosti koje se nisu mogle izbjeći.

[…]"

Glavni postupak i prethodna pitanja

12 Tužitelji iz glavnog postupka sklopili su s tuženikom iz glavnog postupka 27. srpnja 2022. ugovor o putovanju i „all-inclusive" boravak u hotelu s pet zvjezdica u Albaniji za razdoblje od 1. do 8. rujna 2023. za cijenu od 8696 poljskih zlota (PLN) (oko 2048 eura).

13 Prvi dan tog boravka tužitelji iz glavnog postupka probuđeni su bukom radova rušenja dvaju bazena tog hotela. Rušenje je trajalo od prvog do četvrtog dana boravka tužitelja, od 7.30 do 19.30 sati. Radove su naložila albanska tijela te su oni izvođeni u prisutnosti različitih medija i policije. Po završetku tih radova ti bazeni, šetnica uz more, popločana riva s pristupom moru i infrastruktura uz more bili su srušeni.

14 Tijekom tog boravka, tužitelji iz glavnog postupka dugo su čekali u redovima za obroke te su bili prisiljeni doći na početak vremena naznačenog za obrok jer je bio posluživan samo mali broj obroka. Usto, ukinuta je usluga popodnevne užine predviđena za 17 sati.

15 Osim toga, tijekom posljednja tri dana boravka započeli su radovi namijenjeni dodavanju petog kata u tom hotelu. Građevinski materijal potreban za te radove prevožen je dizalima kojima su se koristili gosti hotela.

16 Nakon tog boravka tužitelji iz glavnog postupka zatražili su od tuženika iz glavnog postupka isplatu naknade štete u iznosu od 22 696 PLN (oko 5346 eura), što je obuhvaćalo iznos od 8696 PLN (oko 2048 eura) na ime naknade imovinske štete koju su pretrpjeli zbog skrivljenog neizvršenja predmetnog ugovora o putovanju u paket-aranžmanu od strane tuženika iz glavnog postupka i iznos od 14 000 PLN (oko 3298 eura) na ime naknade neimovinske štete koju su pretrpjeli.

17 Tuženik iz glavnog postupka usprotivio se tom plaćanju. Istaknuo je da je on, s obzirom na to da su predmetni radovi rušenja bili posljedica odluke albanskih tijela koju je morao poštovati, bio doveden u situaciju izvanrednih okolnosti koje se nisu mogle izbjeći, što ga oslobađa od obveze isplate naknade štete tužiteljima iz glavnog postupka. Usto, on navodi da im je ponudio vaučer za odmor u vrijednosti od 750 PLN (oko 165 eura) na ime naknade štete zbog nesukladnosti uslijed tih radova rušenja.

18 Sud koji je uputio zahtjev pred kojim se vodi taj spor pita se, kao prvo, o usklađenosti članka 50. stavka 3. točke 2. Zakona o putovanjima s Direktivom 2015/2302 s obzirom na to da se tom odredbom predviđa da putnik nema pravo na naknadu štete u slučaju nesukladnosti ako organizator putovanja dokaže da se nesukladnost može pripisati krivnji treće osobe koja nije povezana s pružanjem usluga putovanja obuhvaćenih ugovorom o putovanju u paket-aranžmanu i da je ta nesukladnost nepredvidiva ili neizbježna.

19 Prema mišljenju tog suda, člankom 14. stavkom 3. točkom (b) Direktive 2015/2302 isključuje se obveza dotičnog organizatora putovanja da isplati naknadu štete putniku ako taj organizator putovanja dokaže da se nesukladnost može pripisati trećoj osobi koja nije povezana s pružanjem usluga putovanja obuhvaćenih predmetnim ugovorom o putovanju u paket-aranžmanu i da je ta nesukladnost nepredvidiva ili neizbježna, pri čemu taj organizator nije dužan dokazati krivnju te treće osobe. Obveza organizatora putovanja da dokaže krivnju treće osobe, predviđena člankom 50. stavkom 3. točkom 2. Zakona o putovanjima, protivna je potpunom usklađivanju koje je provela Direktiva 2015/2302, kako je predviđeno njezinim člankom 4., i koja je potvrđena povijesnim tumačenjem koje proizlazi iz članka 8. Direktive Vijeća 90/314/EEZ od 13. lipnja 1990. o putovanjima, odmorima i kružnim putovanjima u paket-aranžmanima (SL 1990., L 158, str. 59.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 60., str. 27.), koja je stavljena izvan snage Direktivom 2015/2302. Pretpostavka postojanja krivnje zahtijeva objektivno ispitivanje, odnosno ocjenu nezakonitosti postupanja, kao i subjektivnu ocjenu, odnosno ocjenu ponašanja štetnika, a da to nije predviđeno Direktivom 2015/2302.

20 Kao drugo, s obzirom na činjenicu da je tuženik iz glavnog postupka tužiteljima iz glavnog postupka samo djelomično pružio usluge predviđene predmetnim ugovorom o putovanju u paket-aranžmanu, navedeni se sud pita može li se, na temelju članka 14. stavka 1. Direktive 2015/2302, prihvatiti zahtjev tih tužitelja za povrat cjelokupne cijene koju su platili tuženiku iz glavnog postupka za svoje putovanje u paket-aranžmanu.

21 U tom pogledu nacionalni sud napominje da, s tekstualnog gledišta, izraz „primjereno sniženje cijene" uključuje maksimalno smanjenje i da stoga taj izraz omogućuje povrat cjelokupne cijene koju su platili putnici. Takvo maksimalno smanjenje opravdano je ako se smatra da je dotični organizator putovanja pružio bezvrijednu uslugu.

22 Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, to maksimalno smanjenje moglo bi se opravdati i u slučaju kada su putnici suočeni s ozbiljnom nesukladnošću. Taj pristup podupire uvodna izjava 3. Direktive 2015/2302, iz koje proizlazi da je cilj te direktive doprinositi ostvarivanju visoke razine zaštite potrošača. S obzirom na taj cilj, razina nesukladnosti koja bi imala za posljedicu to da je usluga koju je pružio dotični organizator putovanja bila bezvrijedna trebala bi odgovarati ozbiljnoj nesukladnosti.

23 Međutim, taj se sud pita može li se, ako su putnici primili minimalne usluge unatoč ozbiljnoj nesukladnosti, svejedno prihvatiti zahtjev tih putnika za povrat cjelokupne cijene koju su oni platili, uzimajući u obzir ciljeve koje je zakonodavac Unije želio postići. Taj sud smatra da to mora biti tako.

24 Kao treće, navedeni sud smatra da bi se, uzimajući u obzir porast opsega sukoba između albanskih tijela i vlasnika hotela o kojem je riječ u glavnom postupku i njegovu medijatizaciju, tuženika iz glavnog postupka kao prodavatelja robe ili pružatelja usluge moglo smatrati odgovornim za to što nije predvidio taj sukob.

25 U tom se kontekstu nacionalni sud pita je li cilj prava na primjereno sniženje cijene za svako razdoblje tijekom kojeg je postojala nesukladnost, kao i pravo na primjerenu naknadu za svaku štetu pretrpljenu kao rezultat nesukladnosti, iz članka 14. stavaka 1. i 2. Direktive 2015/2302, samo ponovna uspostava ugovorne ravnoteže između uključenih stranaka u slučaju nesukladnosti ili je njihovo obilježje i element sankcije i odvraćanja kako bi se osigurala visoka razina zaštite potrošača.

26 Sud koji je uputio zahtjev smatra da ako bi se smatralo da je zakonodavac Unije donošenjem Direktive 2015/2302 također želio odvratiti organizatore putovanja u paket-aranžmanu od dopuštanja nesukladnosti, činjenica da su potrošači imali koristi od određenih usluga ne bi sprečavala povrat cjelokupnog iznosa koji su platili. Naime, od organizatora putovanja moglo bi se zahtijevati da provedu analizu tržišta putovanja provjerom postojanja konkretnih rizika od nesukladnosti. Tako bi pravo na primjereno sniženje cijene dovelo do pune zaštite potrošača jer bi sankcije bile predviđene u slučajevima u kojima ta analiza nije pravilno provedena.

27 Kao četvrto i posljednje, taj sud želi doznati može li akt javne vlasti biti obuhvaćen pojmom „izvanredne okolnosti koje se nisu mogle izbjeći" u smislu članka 3. točke 12. Direktive 2015/2302. U tom pogledu, nacionalni sud ističe da je takav akt izvan kontrole njegova adresata, u smislu da se potonji nalazi u odnosu podređenosti u odnosu na predmetno javno tijelo. Međutim, on smatra da se upravni postupak koji dovodi do donošenja takvog akta temelji na pravnim pravilima, traje određeno vrijeme i omogućuje sudjelovanje adresata tog akta. Usto, tom adresatu dana je mogućnost podnošenja pravnog lijeka protiv navedenog akta. Štoviše, nacionalni

sud navodi da u uvodnoj izjavi 31. Direktive 2015/2302 zakonodavac Unije pojašnjava pojam „izvanredne okolnosti koje se nisu mogle izbjeći”. To su, među ostalim, ratovanje, terorizam, značajni rizici za ljudsko zdravlje poput izbijanja teške bolesti na odredištu putovanja, ili prirodne katastrofe poput poplava i potresa ili vremenski uvjeti zbog kojih nije moguće sigurno putovati na odredište dogovoreno u ugovoru o putovanju u paket-aranžmanu. Na temelju tog popisa ne može se pretpostaviti da je akt javne vlasti, kao što je odluka kojom se nalaže rušenje dijela turističke infrastrukture, izvanredna okolnost koja se nije mogla izbjeći.

28 U tim je okolnostima Sąd Rejonowy w Rzeszowie (Općinski sud u Rzeszowieu, Poljska) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li odredbe članka 14. stavka 3. točke (b), u vezi s člankom 4. Direktive [2015/2302] tumačiti na način da im se protivi primjena odredbe nacionalnog prava, kao što je članak 50. stavak 3. točka 2. [Zakona o putovanjima], u dijelu u kojem se tom odredbom organizatoru putovanja nalaže obveza dokazivanja pretpostavke da je za nesukladnost koja nije povezana s pružanjem usluga putovanja obuhvaćenih ugovorom o putovanju u paket-aranžmanu kada se nesukladnost nije mogla predvidjeti niti izbjeći kriva treća osoba?

2. Treba li članak 14. stavak 1. Direktive [2015/2302] tumačiti na način da mu se ne protivi tumačenje odredbi nacionalnog prava prema kojem primjereno sniženje cijene za svako razdoblje tijekom kojeg je postojala nesukladnost zbog ozbiljne nesukladnosti može dovesti do povrata cjelokupne cijene koju su platili putnici, unatoč činjenici da su putnici iskoristili dio usluga koje pruža organizator?

3. Treba li članak 14. stavke 1. i 2. Direktive [2015/2302] tumačiti na način da se zahtjevom za sniženje cijena za svako razdoblje tijekom kojeg je postojala nesukladnost i zahtjevom za naknadu svake štete proizašle iz nesukladnosti isključivo ponovno uspostavlja ugovorna ravnoteža između strana ili su ti zahtjevi također kaznene prirode na temelju koje se organizatora odvraća od dopuštanja nesukladnosti?

4. Treba li članak 3. točku 12. Direktive [2015/2302] tumačiti na način da akti javne vlasti, uključujući odluku o rušenju hotela koju je donio predstavnik vlasti, nisu obuhvaćeni pojmom ‚izvanredne okolnosti koje se nisu mogle izbjeći’?”

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje

29 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 14. stavak 3. točku (b) Direktive 2015/2302, u vezi s njezinim člankom 4., tumačiti na način da mu se protivi odredba nacionalnog prava kojom se predviđa da – u slučaju kada se nesukladnost usluga putovanja u paket-aranžmanu može pripisati trećoj osobi koja nije povezana s pružanjem tih usluga te je ta nesukladnost nepredvidiva ili neizbježna – organizator putovanja mora dokazati da je ta nesukladnost nastala krivnjom te treće osobe kako bi se mogao osloboditi odgovornosti prema putniku.

30 Na temelju članka 14. stavka 3. točke (b) Direktive 2015/2032 putnik nema pravo na naknadu štete ako organizator dokaže da se nesukladnost može pripisati trećoj osobi koja nije povezana s pružanjem usluga putovanja obuhvaćenih ugovorom o putovanju u paket-aranžmanu i da je nesukladnost nepredvidiva ili neizbježna.

31 Budući da u Direktivi 2015/2302 nije definiran izraz „može pripisati” iz te odredbe niti se u toj direktivi izričito upućuje na pravo država članica kako bi se utvrdio smisao tog izraza, valja ga autonomno tumačiti uzimajući u obzir njegovo uobičajeno značenje u svakodnevnom jeziku, kontekst u kojem se upotrebljava i cilj koji se nastoji postići navedenom direktivom (vidjeti u tom smislu presude od 8. lipnja 2023., UFC – Que choisir i CLCV, C-407/21, EU:C:2023:449, t. 24. i navedenu sudsku praksu te od 30. travnja 2025., Galte, C-63/24, EU:C:2025:292, t. 28. i 29. i navedenu sudsku praksu).

32 U skladu s njegovim uobičajenim značenjem u svakodnevnom jeziku, izraz „može pripisati” osobi znači da je neka činjenica rezultat ponašanja te osobe, pri čemu on ne podrazumijeva nužno da se tim ponašanjem povređuje, namjerno ili nepažnjom, obveza koja je toj osobi propisana primjenjivim nacionalnim pravom ili ugovornom odredbom. Stoga je točno da izraz „može pripisati trećoj osobi” iz članka 14. stavka 3. točke (b) Direktive 2015/2302 obuhvaća i slučaj u kojem nesukladnost usluga putovanja proizlazi iz „krivnje” te treće osobe. Međutim, taj izraz ima šire značenje te obuhvaća i slučaj u kojem ta nesukladnost proizlazi iz „neskrivljenog” ponašanja navedene treće osobe.

33 Stoga, s obzirom na uobičajeni smisao izraza „može pripisati” iz članka 14. stavka 3. točke (b) Direktive 2015/2302, valja smatrati da se tom odredbom omogućuje organizatoru putovanja da se oslobodi svoje obveze naknade štete putniku u slučaju nesukladnosti pruženih usluga ako dokaže da se ta nesukladnost može pripisati trećoj osobi, a da pritom nije potrebno dokazati da je navedena nesukladnost posljedica njezine krivnje.

34 To je tumačenje potvrđeno kontekstom u kojem se taj izraz upotrebljava. Naime, člancima 13. i 14. Direktive 2015/2302, koji su dio njezina poglavlja IV., naslovljenog „Izvršenje paket aranžmana”, uspostavlja se usklađeni sustav ugovorne odgovornosti organizatora putovanja koji je obilježen objektivnom odgovornošću tih organizatora i taksativnom definicijom slučajeva u kojima se oni mogu osloboditi te odgovornosti (vidjeti u tom smislu presudu od 12. siječnja 2023., FTI Touristik (Putovanje na Kanarske otoke u paket-aranžmanu), C-396/21, EU:C:2023:10, t. 25.).

35 Konkretno, člankom 13. te direktive, naslovljenim „Odgovornost za izvršenje paket-aranžmana”, u stavku 1. predviđa se da države članice osiguravaju da je za izvršenje usluga putovanja obuhvaćenih ugovorom o putovanju u paket-aranžmanu odgovoran organizator putovanja, bez obzira na to mora li te usluge izvršiti sam organizator ili ih moraju izvršiti drugi pružatelji usluga putovanja. Stavkom 3. tog članka pojašnjava se u tom pogledu da ako bilo koja od navedenih usluga nije izvršena u skladu s tim ugovorom, taj organizator to u načelu mora ispraviti, a u situacijama u kojima on to ne ispravi, dotični putnik ima pravo na sniženje cijene kao i na naknadu štete, u skladu s člankom 14. stavcima 1. i 2. navedene direktive. Dakle, organizator putovanja je u načelu odgovoran u slučaju neizvršenja usluga putovanja u paket-aranžmanu i to neovisno o postojanju eventualne krivnje tog organizatora ili njegovih pružatelja usluga prilikom izvršenja tih usluga.

36 Iako se člankom 14. stavkom 2. Direktive 2015/2302 utvrđuje načelo objektivne odgovornosti organizatora putovanja za svu štetu koju je putnik pretrpio zbog nesukladnosti pruženih usluga, stavkom 3. tog članka omogućuje se tom organizatoru oslobađanje od te odgovornosti dokazivanjem da je ta nesukladnost obuhvaćena jednim od taksativno navedenih slučajeva u tom stavku 3. točkama (a) do (c). Tim trima slučajevima zajedničko je to da se nesukladnost može pripisati izvoru koji je vanjski u odnosu na organizatora, odnosno može se pripisati samom putniku, trećoj osobi koja nije povezana s pružanjem usluga putovanja ili izvanrednim okolnostima. Navedenim stavkom 3. točkama (b) i (c) propisuje se dodatna pretpostavka u pogledu neizbježnosti nesukladnosti do koje je došlo zbog treće osobe ili izvanrednih okolnosti. Suprotno tomu, ni u jednom od navedena tri slučaja ne radi se o „krivnji”.

37 Naposljetku, kad je riječ o cilju koji se nastoji postići Direktivom 2015/2032, iz njezina članka 1. proizlazi da se taj cilj sastoji, među ostalim, od osiguravanja visoke razine zaštite potrošača. Tumačenje članka 14. stavka 3. točke (b) te direktive iz točke 33. ove presude omogućuje da se zajamči takva razina zaštite potrošača, s obzirom na to da organizator putovanja koji se na temelju te odredbe želi osloboditi svoje odgovornosti zbog nesukladnosti predmetnih usluga putovanja mora dokazati ne samo da je do te nesukladnosti došlo zbog treće osobe koja nije povezana s pružanjem tih usluga putovanja, nego i da je navedena nesukladnost nepredvidiva ili neizbježna. Stoga cilj osiguranja takve razine zaštite potrošača iz Direktive 2015/2302 ne može sam po sebi opravdati to da je organizator putovanja dužan dokazati krivnju treće osobe kako bi se mogao osloboditi odgovornosti prema dotičnom potrošaču u slučaju nesukladnosti.

38 Usto, s obzirom na to da se člankom 4. Direktive 2015/2302 propisuje da, osim ako nije drukčije predviđeno, države članice ne mogu u svojem nacionalnom pravu održati niti u njega uvesti strože ili manje stroge odredbe od onih utvrđenih u toj direktivi kojima bi se osigurala različita razina zaštite putnika te uzimajući u obzir to da navedena direktiva ne sadržava odredbu kojom se državama članicama omogućuje da uvedu ili održe odredbe radi osiguranja različite razine zaštite putnika od one predviđene u njezinu članku 14. stavku 3. točki (b), države članice ne mogu održati ili uvesti odredbu nacionalnog prava na temelju koje se organizatori putovanja oslobađaju od svoje obveze naknade štete u slučaju nesukladnosti usluga putovanja u paket-aranžmanu koja se može pripisati trećoj osobi koja nije povezana s pružanjem tih usluga samo ako dokažu da je ta treća osoba skrivila tu nesukladnost i da je navedena nesukladnost nepredvidiva ili neizbježna.

39 Slijedom toga, članku 14. stavku 3. točki (b) Direktive 2015/2302 protivi se odredba nacionalnog prava, poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, kojom se propisuje da putnik nema pravo na nikakvu naknadu štete od dotičnog organizatora putovanja u slučaju nesukladnosti pruženih usluga putovanja u paket-aranžmanu koja je pripisiva trećoj osobi koja nije povezana s pružanjem tih usluga samo ako taj organizator dokaže da je do te nesukladnosti došlo krivnjom te treće osobe i da je nesukladnost nepredvidiva ili neizbježna.

40 Imajući u vidu navedeno, nacionalni sudovi dužni su prilikom primjene unutarnjeg prava, koliko je to moguće, tumačiti ga u skladu s tekstom i ciljem direktive o kojoj je riječ kako bi se postigao njome predviđen rezultat i postupilo u skladu s trećim stavkom članka 288. UFEU-a (presuda od 11. srpnja 2024., Plamaro, C-196/23, EU:C:2024:596, t. 41. i navedena sudska praksa).

41 Doista, kao što je to Komisija istaknula u svojim pisanim očitovanjima, takvo usklađeno tumačenje bilo bi moguće u slučaju da se poljski pojam „krivnja”, upotrijebljen u članku 50. stavku 3. Zakona o putovanjima, shvati na način da znači „može pripisati”, u smislu navedenom u točki 33. ove presude, što treba ocijeniti sud koji je uputio zahtjev.

42 Uzimajući u obzir sva prethodna razmatranja, na prvo pitanje valja odgovoriti tako da članak 14. stavak 3. točku (b) Direktive 2015/2302, u vezi s njezinim člankom 4., treba tumačiti na način da mu se protivi odredba nacionalnog prava kojom se predviđa da – u slučaju kada se nesukladnost usluga putovanja u paket-aranžmanu može pripisati trećoj osobi koja nije povezana s pružanjem tih usluga te je ta nesukladnost nepredvidiva ili neizbježna – organizator putovanja mora dokazati da je ta nesukladnost nastala krivnjom te treće osobe kako bi se mogao osloboditi odgovornosti prema putniku.

Drugo pitanje

43 Svojim drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 14. stavak 1. Direktive 2015/2302 tumačiti na način da čak i ako je putnik iskoristio dio usluga koje je pružio organizator putovanja, primjereno sniženje cijene na koje taj putnik ima pravo u slučaju nesukladnosti tih usluga može odgovarati povratu cjelokupne cijene putovanja u paket-aranžmanu o kojem je riječ ako je ta nesukladnost ozbiljna.

44 U skladu s člankom 14. stavkom 1. Direktive 2015/2302, putnik ima „pravo na primjereno sniženje cijene za svako razdoblje tijekom kojeg je postojala nesukladnost osim ako organizator dokaže da se nesukladnost može pripisati putniku”.

45 Stoga sniženje cijene iz te odredbe mora odgovarati cjelokupnom razdoblju tijekom kojeg je postojala nesukladnost. Usto, već je presuđeno da se ocjena primjerenosti tog sniženja cijene, kao i utvrđenje nesukladnosti, mora provesti objektivno uzimajući u obzir obveze dotičnog organizatora putovanja na temelju ugovora o putovanju u ugovorenom paket-aranžmanu (presuda od 12. siječnja 2023., FTI Touristik (Putovanje na Kanarske otoke u paket-aranžmanu), C-396/21, EU:C:2023:10, t. 39.).

46 Naime, iz zajedničkog tumačenja članka 14. stavka 1. i članka 3. točke 13. Direktive 2015/2302 proizlazi da se obveza organizatorâ putovanja da odobre takvo sniženje cijene ocjenjuje samo s obzirom na usluge putovanja obuhvaćene ugovorom o putovanju u paket-aranžmanu koje su predmet neizvršenja ili nepravilnog izvršenja, pri čemu se obveze koje za dotičnog organizatora putovanja proizlaze iz takvog ugovora ne mogu usko tumačiti i stoga obuhvaćaju ne samo one koje su izričito navedene u tom ugovoru nego i one koje su s njime povezane, a koje proizlaze iz cilja navedenog ugovora (vidjeti u tom smislu presudu od 12. siječnja 2023., FTI Touristik (Putovanje na Kanarske otoke u paket-aranžmanu), C-396/21, EU:C:2023:10, t. 37. i 38.).

47 Stoga se ocjena primjerenosti predmetnog sniženja cijene mora temeljiti na procjeni vrijednosti usluga putovanja iz predmetnog paket-aranžmana koje nisu izvršene ili su izvršene nepravilno uzimajući u obzir trajanje tog neizvršenja ili tog nepravilnog izvršenja i vrijednost tog paket-aranžmana. Sniženje cijene navedenog paket-aranžmana mora odgovarati vrijednosti usluga putovanja koje su nesukladne (presuda od 12. siječnja 2023., FTI Touristik (Putovanje na Kanarske otoke u paket-aranžmanu), C-396/21, EU:C:2023:10, t. 39.). Što je neizvršenje ili nepravilno izvršenje ozbiljnije, to sniženje cijene mora biti veće kako bi se moglo smatrati primjerenim.

48 Stoga, ako su sve usluge putovanja koje su pružene putniku nesukladne i ako dotični organizator putovanja ne dokaže da se ta nesukladnost može pripisati tom putniku, putnik ima pravo na to da mu organizator vrati cjelokupnu cijenu paket-aranžmana o kojem je riječ, u skladu s člankom 14. stavkom 1. Direktive 2015/2302.

49 Osim toga, s obzirom na cilj Direktive 2015/2302 da se doprinese postizanju visoke razine zaštite potrošača, kako je naveden u njezinu članku 1., putnik također mora imati pravo na povrat cjelokupne cijene paket-aranžmana o kojem je riječ, u skladu s člankom 14. stavkom 1. navedene direktive, ako je, unatoč pružanju određenih usluga, nesukladnost pruženih usluga toliko ozbiljna da je taj paket-aranžman postao bespredmetan i stoga putovanje u paket-aranžmanu objektivno više nije u interesu tog putnika. Naime, u slučaju kada je ta nesukladnost takvog opsega da se, s obzirom na predmet navedenog paket-aranžmana, gubi interes za pružene usluge i one postaju bezvrijedne, navedena nesukladnost jednaka je neizvršenju tog paket-aranžmana koja daje pravo na povrat njegove cjelokupne cijene, u skladu s potonjom odredbom.

50 Stoga je u ovom slučaju na sudu koji je uputio zahtjev da ocijeni, s obzirom na sve okolnosti, jesu li radovi rušenja, građevinski radovi i manjkavosti ugostiteljskih usluga o kojima je riječ u glavnom postupku imali za posljedicu to da je putovanje u paket-aranžmanu tužiteljâ iz glavnog postupka postalo bespredmetno i stoga oni više nemaju za njega objektivno interes. Ako sud koji je uputio zahtjev dođe do tog zaključka, ti tužitelji moraju imati pravo, na temelju nacionalnog propisa kojim se članak 14. stavak 1. Direktive 2015/2302 prenosi u poljsko pravo, da im tuženik iz glavnog postupka, u svojem svojstvu organizatora putovanja, vrati cjelokupnu cijenu tog putovanja u paket-aranžmanu.

51 Uzimajući u obzir sva prethodna razmatranja, na drugo pitanje valja odgovoriti tako da članak 14. stavak 1. Direktive 2015/2302 treba tumačiti na način da čak i ako je putnik iskoristio dio usluga koje je pružio organizator putovanja, primjereno sniženje cijene na koje taj putnik ima pravo u slučaju nesukladnosti tih usluga može odgovarati povratu cjelokupne cijene putovanja u paket-aranžmanu o kojem je riječ ako je ta nesukladnost toliko ozbiljna da s obzirom na predmet tog putovanja putnik više nema objektivno interes za njega.

Treće pitanje

52 Svojim trećim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 14. stavke 1. i 2. Direktive 2015/2302 tumačiti na način da je predmet prava na primjereno sniženje cijene za svako razdoblje tijekom kojeg je postojala nesukladnost i prava na naknadu svake štete pretrpljene kao rezultat nesukladnosti, koja su predviđena tom odredbom, samo ponovna uspostava ugovorne ravnoteže između organizatora putovanja i putnika, uzimajući u obzir usluge koje stvarno pružaju ti organizatori i cijenu koju su platili ti putnici, ili je predmet tih prava također sankcionirati navedene organizatore kako bi ih se odvratilo od dopuštanja nesukladnosti.

53 Poljska vlada dovodi u pitanje dopuštenost tog pitanja jer razlozi zbog kojih se sud koji je uputio zahtjev pita o predmetu navedenih prava ne proizlaze u dovoljnoj mjeri iz odluke kojom se upućuju prethodna pitanja.

54 U tom pogledu, valja podsjetiti na to da je u okviru suradnje između Suda i nacionalnih sudova, uspostavljene u članku 267. UFEU-a, isključivo na nacionalnom sudu pred kojim se vodi postupak i koji mora preuzeti odgovornost za sudsku odluku koja će biti donesena da, uvažavajući posebnosti predmeta, ocijeni nužnost prethodne odluke za donošenje svoje presude i relevantnost pitanja koja postavlja Sudu. Posljedično, ako se postavljena pitanja odnose na tumačenje prava Unije, Sud u načelu mora odgovoriti na njih (presuda od 27. lipnja 2024., Gestore dei Servizi Energetici, C-148/23, EU:C:2024:555, t. 29. i navedena sudska praksa).

55 Iz navedenog proizlazi da pitanja koja se odnose na pravo Unije uživaju pretpostavku relevantnosti. Sud može odbiti odlučivati o prethodnom pitanju koje je uputio nacionalni sud samo ako je očito da zatraženo tumačenje pravila Unije nema nikakve veze sa stvarnošću ili predmetom glavnog postupka, ako je problem hipotetski ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima za davanje korisnog odgovora na upućena pitanja (presuda od 27. lipnja 2024., Gestore dei Servizi Energetici, C-148/23, EU:C:2024:555, t. 30. i navedena sudska praksa).

56 Međutim, iz zahtjeva za prethodnu odluku u dovoljnoj mjeri proizlazi da sud koji je uputio zahtjev želi doznati je li predmet pravâ putnika na primjereno sniženje cijene i naknadu štete, predviđenih u članku 14. stavcima 1. i 2. Direktive 2015/2302, također sankcioniranje i odvraćanje organizatora putovanja, u smislu da prilikom određivanja iznosa tog sniženja i naknade štete valja uzeti u obzir činjenicu da je njihov predmet sankcioniranje tih organizatora. Stoga je treće pitanje dopušteno.

57 Kad je riječ o odgovoru koji treba dati na to pitanje, valja istaknuti da iz teksta članka 14. stavaka 1. i 2. Direktive 2015/2302 proizlazi da, uz iznimke predviđene tim odredbama, države članice moraju osigurati da, za svako razdoblje tijekom kojeg je postojala nesukladnost pruženih usluga i za svaku štetu pretrpljenu kao rezultat te nesukladnosti, putnici imaju pravo na primjereno sniženje cijene odnosno na primjerenu naknadu štete od organizatora putovanja. Dodjeljujući ta prava putnicima, tom se odredbom omogućuje ponovna uspostava ugovorne ravnoteže koja postoji prilikom sklapanja ugovora o putovanju u paket-aranžmanu jer se njome omogućuje, s jedne strane, da se od organizatora putovanja zahtijeva da ponovno uspostave cijenu koja odgovara stvarno pruženim uslugama i, s druge strane, da se od njih dobije naknada za štetu koju su dotični putnici pretrpjeli kao rezultat nesukladnosti pruženih usluga.

58 Suprotno tomu, ni tekst članka 14. stavaka 1. i 2. Direktive 2015/2302 ni kontekst u kojem se nalazi ta odredba ne omogućuju zaključak da dodjela njome predviđenih prava putnicima također ima za predmet omogućiti sankcioniranje organizatora putovanja u slučaju nesukladnosti. Ni navedenom odredbom ni člankom 13. te direktive, kojim se predviđa sustav usklađene ugovorne odgovornosti tih organizatora, ne predviđa se mogućnost da im se naloži plaćanje kaznene naknade štete. Članak 25. Direktive 2015/2302, kojim se propisuje da države članice utvrđuju pravila o sankcijama koje se primjenjuju na povrede nacionalnih odredbi donesenih na temelju te direktive, potvrđuje da cilj dodjele tih prava putnicima nije omogućiti sankcioniranje navedenih organizatora.

59 Usto, cilj Direktive 2015/2302 da se doprinese ostvarivanju visoke razine zaštite potrošača ne može sâm po sebi opravdati tumačenje članka 14. stavaka 1. i 2. te direktive na način da je cilj te odredbe također sankcioniranje organizatora putovanja. Naime, ta je razina zaštite već postignuta navedenom direktivom dodjelom navedenih prava putnicima kako bi se ponovno uspostavila ugovorna ravnoteža između njih i tih organizatora nakon nesukladnosti pruženih usluga.

60 Uzimajući u obzir prethodno navedeno, na treće pitanje valja odgovoriti tako da članak 14. stavke 1. i 2. Direktive 2015/2302 treba tumačiti na način da je predmet prava na primjereno sniženje cijene za svako razdoblje tijekom kojeg je postojala nesukladnost i prava na naknadu svake štete pretrpljene kao rezultat nesukladnosti, koja su predviđena tom odredbom, ponovna uspostava ugovorne ravnoteže između organizatora putovanja i putnika, a ne sankcioniranje tih organizatora.

Četvrto pitanje

61 Svojim četvrtim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 3. točku 12. Direktive 2015/2302 tumačiti na način da situacije koje proizlaze iz akata javne vlasti, poput rušenja turističke infrastrukture prilikom izvršenja odluke javnog tijela, nisu obuhvaćene pojmom „izvanredne okolnosti koje se nisu mogle izbjeći” u smislu te odredbe.

62 U tom pogledu valja istaknuti da se u članku 3. točki 12. Direktive 2015/2302 pojam „izvanredne okolnosti koje se nisu mogle izbjeći” definira kao „situacija izvan kontrole stranke koja se poziva na takvu situaciju i čije se posljedice nisu mogle izbjeći čak i da su poduzete sve razumne mjere”.

63 U uvodnoj izjavi 31. te direktive opisuju se primjeri dosega tog pojma time što se navodi da „[t]o može, primjerice obuhvaćati ratovanje, druge ozbiljne sigurnosne probleme kao što su terorizam, značajni rizici za ljudsko zdravlje poput izbijanja teške bolesti na odredištu putovanja, ili prirodne katastrofe poput poplava i potresa ili vremenski uvjeti zbog kojih nije moguće sigurno putovati na odredište dogovoreno u ugovoru o putovanju u paket aranžmanu”.

64 Usto, Sud je već presudio da je pojam „izvanredne okolnosti koje se nisu mogle izbjeći” sličan pojmu „viša sila” u smislu neuobičajenih i nepredvidivih okolnosti koje su vanjske u odnosu na onoga koji se na njih poziva i čije se posljedice ni uz svu dužnu pažnju nisu mogle izbjeći. Na taj je način Sud smatrao, unatoč tomu što se u Direktivi 2015/2302 uopće ne upućuje na višu silu, da se tim pojmom „izvanredne okolnosti koje se nisu mogle izbjeći” konkretizira i sveobuhvatno provodi pojam „viša sila” u okviru navedene direktive (vidjeti u tom smislu presudu od 8. lipnja 2023., UFC – Que choisir i CLCV, C-407/21, EU:C:2023:449, t. 54. i 56. i navedenu sudsku praksu).

65 Osim toga, Sud je smatrao da se izrazi „izvanredne” i „koje se nisu mogle izbjeći” iz članka 3. točke 12. Direktive 2015/2302 odnose samo na situacije koje su bile nepredvidive (vidjeti u tom smislu presudu od 29. veljače 2024., Tez Tour, C-299/22, EU:C:2024:181, t. 74.).

66 Iz toga slijedi da situacije koje proizlaze iz akata javne vlasti mogu biti obuhvaćene pojmom „izvanredne okolnosti koje se nisu mogle izbjeći” u smislu članka 3. točke 12. Direktive 2015/2302 samo ako su te situacije izvan kontrole stranke koja se na njih poziva i ako imaju posljedice koje se nisu mogle izbjeći čak ni da su poduzete sve razumne mjere, što podrazumijeva da su te okolnosti vanjske u odnosu na onoga koji se na njih poziva te da su nepredvidive.

67 Međutim, donošenje akata javne vlasti u načelu je uređeno kako postupovnim tako i materijalnim pravilima kojima se jamči, među ostalim, da se ti akti donose na transparentan način nakon odvagivanja različitih interesa. Usto, izvršenju navedenih akata u načelu prethodi određeni publicitet. Stoga situacije koje proizlaze iz donošenja takvih akata u načelu nisu nepredvidive.

68 U ovom slučaju tuženik iz glavnog postupka smatra da su predmetni radovi rušenja posljedica akta javne vlasti koji je on morao poštovati, tako da nesukladnost koja proizlazi iz tog akta odgovara izvanrednoj okolnosti koju se nije moglo izbjeći, koja ga oslobađa njegove obveze naknade štete tužiteljima iz glavnog postupka.

69 U tom pogledu valja podsjetiti na to da, na temelju članka 14. stavka 3. točke (c) Direktive 2015/2302, putnik nema pravo na naknadu štete ako organizator dokaže da je do nesukladnosti došlo zbog izvanrednih okolnosti koje se nisu mogle izbjeći.

70 Stoga je na sudu koji je uputio zahtjev da ocijeni je li u ovom slučaju rušenje infrastrukture o kojoj je riječ u glavnom postupku, izvršenjem odluke albanskih tijela, stvorilo situaciju koja je bila izvan kontrole predmetnog organizatora putovanja i čime su nastale posljedice koje se nisu mogle izbjeći čak i da su poduzete sve razumne mjere. U tom je pogledu na sudu koji je uputio zahtjev da utvrdi je li taj organizator ili upravitelj predmetne turističke infrastrukture prije donošenja te odluke bio obaviješten o postupku koji je doveo do donošenja navedene odluke, pa čak i je li sudjelovao u njemu, odnosno jesu li te osobe bile obaviještene o sadržaju te odluke prije njezina izvršenja. Takva obavijest ili sudjelovanje tog upravitelja predstavlja dostatan element s obzirom na to da se, na temelju članka 13. stavka 1. Direktive 2015/2302, navedeni organizator može smatrati odgovornim za svaku nesukladnost koju prouzroče njegovi pružatelji usluga putovanja (vidjeti u tom smislu presudu od 18. ožujka 2021., Kuoni Travel, C-578/19, EU:C:2021:213, t. 35.).

71 U slučaju takvog sudjelovanja ili obavijesti, rušenje predmetne infrastrukture ne može se smatrati nepredvidivim. Nesukladnost pruženih usluga zbog takvog rušenja ne može se smatrati situacijom koja je izvan kontrole dotičnog organizatora putovanja i čije se posljedice nisu mogle izbjeći čak ni da su poduzete sve razumne mjere. Naime, ako je taj organizator ili njegov pružatelj usluga bio obaviješten o takvoj odluci te je navedeni organizator imao dovoljan rok da dotičnom putniku uz dužnu pažnju predloži, prije izvršenja te odluke, odgovarajuće alternativne aranžmane, u skladu s člankom 13. stavkom 5. Direktive 2015/2302, ne može se smatrati da taj organizator nije mogao izbjeći posljedice koje proizlaze iz navedene odluke. U takvim okolnostima to rušenje ne bi moglo biti obuhvaćeno pojmom „izvanredne okolnosti koje se nisu mogle izbjeći” u smislu članka 14. stavka 3. točke (c) Direktive 2015/2302.

72 Ovisno o slučaju, predvidivost rušenja predmetne infrastrukture prilikom izvršenja odluke albanskih tijela također bi isključila mogućnost da se dotični organizator putovanja oslobodi od svoje obveze naknade štete tužiteljima iz glavnog postupka na temelju članka 14. stavka 3. točke (b) Direktive 2015/2302, kojim se propisuje da putnik nema pravo na naknadu štete ako organizator dokaže da se nesukladnost može pripisati trećoj osobi koja nije povezana s pružanjem usluga putovanja obuhvaćenih ugovorom o putovanju u paket-aranžmanu i da je nepredvidiva ili neizbježna.

73 Uzimajući u obzir sva prethodna razmatranja, na četvrto pitanje valja odgovoriti tako da članak 3. točku 12. Direktive 2015/2302 treba tumačiti na način da situacije koje proizlaze iz donošenja akata javne vlasti, poput rušenja turističke infrastrukture prilikom izvršenja odluke javnog tijela, nisu obuhvaćene pojmom „izvanredne okolnosti koje se nisu mogle izbjeći” u smislu te odredbe ako su ti akti doneseni nakon postupka koji je zainteresiranim osobama, poput dotičnog organizatora putovanja ili njegovih eventualnih pružatelja usluga putovanja, omogućio da o tome imaju pravodobno saznanje prije njihova izvršenja.

Troškovi

74 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (deseto vijeće) odlučuje:

1. **Članak 14. stavak 3. točku (b) Direktive (EU) 2015/2302 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2015. o putovanjima u paket-aranžmanima i povezanim putnim aranžmanima, o izmjeni Uredbe (EZ) br. 2006/2004 i Direktive 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 90/314/EEZ, u vezi s njezinim člankom 4.,**

   treba tumačiti na način da mu se:

   protivi odredba nacionalnog prava kojom se predviđa da – u slučaju kada se nesukladnost usluga putovanja u paket-aranžmanu može pripisati trećoj osobi koja nije povezana s pružanjem tih usluga te je ta nesukladnost nepredvidiva ili neizbježna – organizator putovanja mora dokazati da je ta nesukladnost nastala krivnjom te treće osobe kako bi se mogao osloboditi odgovornosti prema putniku.

2. **Članak 14. stavak 1. Direktive 2015/2302**

   treba tumačiti na način da:

   čak i ako je putnik iskoristio dio usluga koje je pružio organizator putovanja, primjereno sniženje cijene na koje taj putnik ima pravo u slučaju nesukladnosti tih usluga može odgovarati povratu cjelokupne cijene putovanja u paket-aranžmanu o kojem je riječ ako je ta nesukladnost toliko ozbiljna da s obzirom na predmet tog putovanja putnik više nema objektivno interes za njega.

3. **Članak 14. stavke 1. i 2. Direktive 2015/2302**

   treba tumačiti na način da je:

   predmet prava na primjereno sniženje cijene za svako razdoblje tijekom kojeg je postojala nesukladnost i prava na naknadu svake štete pretrpljene kao rezultat nesukladnosti, koja su predviđena tom odredbom, ponovna uspostava ugovorne ravnoteže između organizatora putovanja i putnika, a ne sankcioniranje tih organizatora.

4. **Članak 3. točku 12. Direktive 2015/2302**

   treba tumačiti na način da:

   situacije koje proizlaze iz donošenja akata javne vlasti, poput rušenja turističke infrastrukture prilikom izvršenja odluke javnog tijela, nisu obuhvaćene pojmom „izvanredne okolnosti koje se nisu mogle izbjeći” u smislu te odredbe ako su ti akti doneseni nakon postupka koji je zainteresiranim osobama, poput dotičnog organizatora putovanja ili njegovih eventualnih pružatelja usluga putovanja, omogućio da o tome imaju pravodobno saznanje prije njihova izvršenja.

Potpisi